

KOSTELEC

Najstaršími originálnymi písomnými dokumentmi na Slovensku sú tzv. „Zoborské listiny“: staršia je z roku 1111, novšia z roku 1113. Ide o súpis rozsiahleho majetku kláštora na Zobore v Nitre – opátstva sv. Hypolita. Ten kláštor patril pracovnému rádu *benediktínov*. Okrem toho, že obracali Slovanov na kresťanstvo, učili ich aj nové remeslá a nové spôsoby obrábania pôdy. Benediktínom patril napríklad aj kláštor na Skalke. Tá novšia zoborská listina uvádza pri hraničnom potoku Turná veľké údolie, na konci ktorého je kniežací majetok, ktorého tretina patrí zoborskému opátstvu sv. Hypolita. Je veľmi pravdepodobné, že ide o údolie medzi pohorím Považského Inovca a Strážovskými vrchmi – čiže o územie dnešnej Mníchovej Lehoty. A to by posunulo prvú písomnú zmienku o našom území o 150 rokov dozadu. Zoborský kláštor bol východiskom misijného pôsobenia benediktínov, ktorí pozdĺž dôležitých strategických a obchodných ciest zakladali svoje kláštory a vysunuté pustovne. A tzv. Kráľovská cesta (Via Regia), ktorá spájala Trenčín a Nitru dôležitá bola. Navyše, tento priesmyk bol veľmi dôležité strategické miesto.

Kostol v Mníchovej Lehote má typické benediktínske zasvätenie Najsvätejšej Trojici. Zasvätenie kostolov sa v dávnych dobách len tak ľahko nemenilo. Je teda možné, že sa zasvätenie kostolíka na Kostelci prenieslo v 14. storočí na kostol dolu v dedine. Kostol pri kláštore bol takmer určite. Chotárne názvy nevznikali len tak a keď sa kopec volá Kostelec, to znamená, že tam ten kostol aj naozaj bol. Bol asi aj dosť významný, keď informácia o ňom v podobe chotárneho názvu prevážila informáciu o kláštore.

Koncom apríla 1241 okolie Trenčína a teda aj dedinu pod Kostelcom spustošili a vyplenili Tatári. Zostali po nich len spáleniská a vypálené dediny zrovnané so zemou. Skaza bola taká dokonalá, že dnes ani nevieme ako sa dedina pod Kostelcom volala.

Osídlenie zrejme obnovil Matúš Čák Trenčiansky, ktorý na takýchto vyľudnených územiach zakladal nové dediny a poskytol im na určitý čas (lehotu) oslobodenie od daní a iných poddanských povinností. Podľa mníchov na Kostelci tá naša Lehota dostala prívlastok „Mníchova“.

Po benediktínoch prišli do kláštora na Kostelci *johaniti*. Bol to špitálický rytiersky rád a pomenovaný bol podľa sv. Jána Krstiteľa. Venovali sa predovšetkým ošetrovaniu slabých a chorých, ale plnili aj vojenské poslanie. Nosili čierny plášť s bielym krížom a v čase vojny červený plášť s bielym krížom.

Prvoradou úlohou kláštora na Kostelci bolo strážiť priesmyk, ozbrojeným sprievodom chrániť hranice, mýtné stanice, kupcov pred zbojníkmi a poskytovať furmanom s konským záprahom pomoc do stúpajúceho terénu. V kláštore bol asi zriadený aj útulok pre pútníkov (hospic). Podľa trenčianskeho historika Ľudovíta Stárka mal hospic na Kostelci priamy súvis s johanitským kláštorom a kostolom Ducha Svätého v Trenčíne, ktorého základy sú pod budovou terajšej ČSOB v centre mesta. Na strážnu funkciu Mníchovej Lehoty poukazujú aj chotárne názvy Predné Stráže a Zadné Stráže. Sú na návrší oproti Kostelcu a možno z nich dovidieť (a dávať signály) na priesmyk na Járkoch, na východ z Drietomskej doliny, cestu od Bratislavy, na vežu kostola v Turnej a aj na Trenčiansky hrad.

Viditeľné zrúcaniny kláštora na Kostelci spomína kanonická vizitácia nitrianskeho biskupa Vuruma z roku 1829. Dnes už po nich niet ani stopy, múry rozobrali obyvatelia na stavbu svojich domov.